

Több mint bűn, hiba volt

VISSZHANG - LXIII. évfolyam, 35. szám, 2019. augusztus 30.

Jankó Attila cikkében (*Harminc év múlva, ÉS*, 2019/32., augusztus 9.) arra a következtetésre jut, hogy a 2010 után kialakult autokratikus rendszer létrejötte döntően azon múltott, hogy az MSZP vezetői nem szavazták meg az új alkotmány koncepcióját és a választási rendszer arányosítását. Bár sok más ok is méltán felsorolható lenne az MSZP és az SZDSZ hibájaként, de igaza van, hogy közöttük ott van az 1996 legnagyobb ígéretévé és csalódásává vált alkotmányozás. Ígéretes volt, hiszen ekkor még mindkét oldal képesnek tűnt kölcsönös kompromisszumokra. Csalódás volt, mert hogy ez a pillanat elmúljon, az ürügyet az MSZP vezetőinek egy része szolgáltatta.

Az év elején azonban még optimisták voltunk. Komoly szakmai előkészítő munkával a frakciók észrevételei alapján kialakítottuk a Magyar Köztársaság alkotmányának elveit, amelyeket 1996. március 28-án nyújtottunk be az Országgyűléshez. Abban állapotunk meg, hogy a parlamenti beterjesztéssel egy időben társadalmi és szakmai vita lesz, és arra tettünk ígéretet, hogy a beérkező észrevételeket a képviselők módosító indítványaik elkészítése során hasznosítani fogják, ezért csak 45 nap eltelte után kezdtük meg a koncepció vitáját, amihez az állampolgároktól közel 800 észrevétel, javaslat érkezett.

Ma hihetetlennek látszik, de véleményt kértünk a kormánytól és a különböző állami szervektől, az Országgyűlés állandó bizottságaitól, a helyi és a kisebbségi önkormányzatok országos szerveitől, a társadalombiztosítási önkormányzatoktól, az egyházaktól, a Magyar Tudományos Akadémiától, a Magyarok Világszövetségétől, az Érdekegyeztető Tanács munkaadói és munkavállalói szervezeteitől, a jogász szakmai szervezetektől és azoktól a társadalmi szervezetektől, amelyek érdeklődésüket korábban jelezték. E szervezetektől összesen mintegy száz észrevétel érkezett. Megküldte szakvéleményét az a kilencven szakértő (jogász, szociológus, politológus, történész, közgazdász) is, akiket erre fölkértünk, nagy részük az MTA intézményeiben dolgozott.

Ilyen háttér mellett került napirendre az alkotmány vitája. Az általános vita vezérszónokai és a kormány képviselői az igazságügy-miniszter – legfontosabb változtatási javaslataikat jelezve – támogatásukról biztosították a koncepciót, kivétel Torgyán József volt, aki pártja saját alkotmánykonceptióját ismertette. Az Országgyűlés 59 órás vitát folytatott a koncepcióról, 92 képviselő összesen 414 hozzászólás keretében fejtette ki véleményét. Az Alkotmány-előkészítő Bizottság 22 órás, érdemi vitákkal teli, több napon át tartó ülésein foglalt állást a módosító indítványokról. Mivel az FKGP képviselői nem vettek részt az üléseken, a bizottság az összes támogató döntését egyhangú szavazással volt kénytelen meghozni, hiszen legalább öt párt jóváhagyása kellett ahhoz, hogy elfogadott legyen egy módosítás.

Az Országgyűlés június 27-én szavazott – egy csomagban – az Alkotmány-előkészítő Bizottság által támogatott 93 módosító indítványról. A zárószavazás július 3-ra volt kitűzve. A júniusi szavazás számomra megdöbbentő eredményt hozott: a szükséges 257 szavazat helyett csak 252 képviselő szavazott igennel. Valamennyi elutasító – hiszen a tartózkodás és a nem szavazás is annak számított – szavazatot az MSZP vezető politikusai, kormánytagok, az elnökség tagjai adták le, rajtuk kívül még Tölgyessy Péter tartózkodott. Az MSZP-ből öten nemmel szavaztak, 22-en tartózkodtak és 21-en nem szavaztak, bár ott voltak. Az MSZP-t leszámítva egyetlen pártban sem volt ellenszavazat.

A szavazás eredménye felháborodást váltott ki a többi képviselőcsoportban. A frakcióvezetők kérdőre vonták az MSZP-t, miért tették semmissé képviselői egy év kemény, konszenzusos munkáját, és a Házbizottság azonnali összehívását kezdeményezték a váratlan helyzet politikai megoldására. Az MSZP frakcióvezetőjeként csatlakoztam a Házbizottság összehívására irányuló kezdeményezéshez azon 160

frakciótársaim nevében, akik velem együtt megszavazták a módosítójavaslat-csomagot. Többen alkotmányozási puccsról beszéltek, én a szavazást követő frakcióülésen „cserbenhagyásos gázolásnak” minősítettem a miniszterelnök, a kormány tagjai és az MSZP elnökségének eljárását. Közvetlenül a szavazás előtt a frakcióülésen, mint minden esetben, felkértem a kormányt, hogy nyilatkozzon, támogatja-e vagy sem az alkotmánykonceptiót. Az ülésen Kiss Péter miniszterként arról biztosította a frakciót, hogy a kormány támogatja a módosító javaslatok elfogadását. Mint utóbb kiderült, a kormány és az elnökség tagjai Horn Gyula és Kósáné Kovács Magda javaslatára azért szavaztak nemmel vagy tartózkodtak, mert fontosnak tartották az állam szociális jellegének kimondását, a társadalmi-gazdasági érdekegyeztetés intézményének rögzítését, valamint a pihenéshez való jog alanyi jogként való szabályozását, s nem fogadták el ezek államcélként való megjelölését.

A nemmel szavazók és a tartózkodók közül csak Horn Gyula miniszterelnök szólalt meg később a nyilvánosság előtt. Ő azzal magyarázta álláspontját, hogy egyetért az SZDSZ-szel, nem volt támogatható a koncepció, mert nem felelt meg az Európai Unió követelményeinek, a kormányprogramban foglaltaknak és a szociáldemokrata értékeknek. Pető Iván, az SZDSZ frakcióvezetője visszautasította a miniszterelnök indoklását, mondván, ők egyetértettek a koncepcióval, amit mindnyájan megszavaztak. Bihari Mihály sem értett egyet az elutasítás indokaival: „Valakik azt hitték el, fogadtatták el részben a kormánytagokkal, részben az MSZP elnökségének tagjaival, hogy ez a koncepció nem felel meg az MSZP különböző dokumentumaiban rögzített előírásoknak, illetve a kormányprogramnak. Ez tényszerűen nem igaz.”

Az MSZP vezetése egy részének elhatárolódása miatt akadt meg az alkotmányozás, ezért az volt az álláspontom, hogy az MSZP-nek kell tisztáznia: akarunk-e egyáltalán új alkotmányt. A vitában azzal érveltem, hogy garanciát kell teremtenünk arra, hogy a jövőben senki, még kétharmaddal se rúghassa fel a demokrácia írott szabályait. A vitában és később a parlamentben is elmondtam, nem értek egyet az egypárti alkotmányra való törekvéssel: „Történelmi lehetőség a magyar politikai élet számára, hogy megalkossuk az új alkotmányt. Ez nem egy politikai csoport, párt alkotmánya, hanem a Magyar Köztársaságé. Az alkotmányban lehetőség szerint mindenki nézeteit, álláspontját érvényesíteni kell.” Felhívtam a figyelmet arra, hogy ha most nem születik meg az új alkotmány, akkor majd jönnek mások és megalkotják, de az lehet, hogy eltér majd a demokrácia elveitől.

Az MSZP-frakció nem adta fel: tettünk még egy kísérletet az alkotmányozásra. Az Alkotmány-előkészítő Bizottság 1996. szeptember közepén megkezdte az új alkotmány szabályozási elveiről szóló országgyűlési határozati javaslat átdolgozását. A frakciók ezek után 67 javaslatot terjesztettek elő, ezekből a bizottság 17-et támogatott. Az október 31-én benyújtott, átdolgozott határozati javaslatnak november 20-a és december 4-e között zajlott le a parlamenti tárgyalása. 1996. december 17-én a koncepciót azonban csak az MSZP, az SZDSZ, a Fidesz és az MDNP képviselői szavazták meg, az FKGP, az MDF és a KDNP képviselői nem. Bennem semmi kétség nem maradt, hogy elbukott az alkotmányozás ügye, és annak történelmi súlyú következményei lesznek.

(A szerző az MSZP frakcióvezetője, 1994-1998)